

Відповіді

III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з фізики

2024-2025 н.р

Теоретичний тур

11 клас.

Завдання 1.

Відповідь. 640К, 748 Дж.

Ров'язання.

Процес 3-4 та 1-2 ізохорний, тому $V_3 = V_4, V_1 = V_2$.

Процес 2-3 ізобарний, тому для нього можна записати:

$$\frac{T_2}{T_3} = \frac{V_2}{V_3} = \frac{V_1}{V_3} \quad (1).$$

Процес 4-1 ізобарний, тому для нього можна записати: $\frac{T_1}{T_4} = \frac{V_1}{V_4} = \frac{V_1}{V_3} \quad (2).$

З рівнянь (1) і (2): $\frac{T_2}{T_3} = \frac{T_1}{T_4}$.

Бачимо також, що $T_2 = T_4$. Тому $\frac{T_2}{T_3} = \frac{T_1}{T_2}$. Звідси $T_3 = \frac{T_2^2}{T_1}$. $T_3 = \frac{160000}{250} = 640 \text{ К}$. Щоб

визначити роботу зручно перемалювати графіки в осях PV .

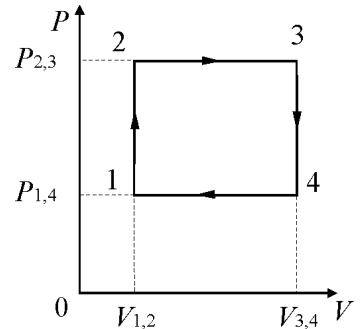
Робота дорівнює площі прямокутника:

$$A = (p_2 - p_1)(V_3 - V_2); A = p_2V_3 - p_1V_3 - p_2V_2 + p_1V_2.$$

Оскільки $p_1 = p_4$, $p_2 = p_3$, $V_1 = V_2$, $V_3 = V_4$, то $A = p_3V_3 - p_4V_4 - p_2V_2 + p_1V_1$.

Враховуючи, що $pV = \nu RT$, $\nu = 1$ моль і $T_2 = T_4$, одержимо:

$$A = R(T_3 - 2T_2 + T_1). A \approx 748 \text{ Дж}.$$

Завдання 2.

Відповідь. $\frac{5}{3}R$

Ров'язання. Оскільки вольтметр ідеальний, то струм через нього не йде. Нехай у середній вітці йде струм I_1 (саме його потрібно знайти), а у верхній I_2 . Тоді в нижній вітці через джерело живлення йде струм $I = I_1 + I_2$. Для напруг можна записати: $U_1 = U_2$ (1), $U + U_2 = U_0$ (2), де U – напруга на нижньому резисторі R .

$$\text{Згідно з (1)} \quad I_1(R + R_n) = 2I_2R \quad (3),$$

$$\text{згідно з (2)} \quad IR + 2I_2R = U_0; (I_1 + I_2)R + 2I_2R = U_0; I_1R + 3I_2R = U_0 \quad (4)$$

З рівняння (3) $I_2 R = \frac{I_1 R}{2} + \frac{I_1 R_n}{2}$.

Підставимо в (4) $I_1 R + \frac{3I_1 R}{2} + \frac{3I_1 R_n}{2} = U_0$. $I_1 \left(\frac{5}{2} R + \frac{3}{2} R_n \right) = U_0$.

Звідси $I_1 = \frac{2U_0}{5R + 3R_n}$.

Потужність, що виділяється на навантаженні $P = I_1^2 R_n = \frac{4U_0^2 R_n}{(5R + 3R_n)^2}$.

Щоб знайти максимальне її значення, потрібно прирівняти похідну цього

виразу по R_n до нуля $P' = \frac{4U_0^2 \cdot (5R + 3R_n)^2 - 4U_0^2 R_n \cdot 2 \cdot (5R + 3R_n) \cdot 3}{(5R + 3R_n)^4} = 0$.

$4U_0^2 \cdot (5R + 3R_n)((5R + 3R_n) - 6R_n) = 0$. Звідси $R_n = \frac{5}{3} R$.

Можна обійтись і без знань похідної. Перепишемо вираз для потужності

$P = \frac{4U_0^2 R_n}{25R^2 + 30RR_n + 9R_n^2} = \frac{4U_0^2 R_n}{25R^2 - 30RR_n + 9R_n^2 + 60RR_n} = \frac{4U_0^2 R_n}{(5R - 3R_n)^2 + 60RR_n}$.

Вираз максимальний, коли мінімальний знаменник. А це буде тоді, коли перший доданок знаменника перетвориться в нуль. Тобто $R_n = \frac{5}{3} R$.

Завдання 3.

Відповідь. $\frac{m}{B} \left(\omega - \frac{g}{\omega l \cos \alpha} \right)$.

Ров'язання. На кульку діють сила тяжіння, сила натягу нитки і сила Лоренца, напрямлена до центру. Проектуючи сили на координатні осі, отримуємо:

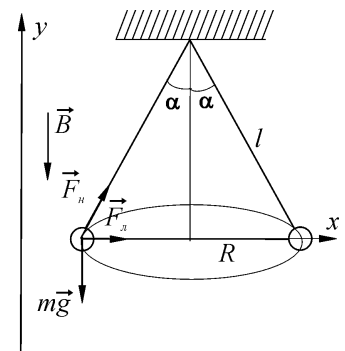
Ох: $F_L + F_n \cdot \sin \alpha = \frac{mv^2}{R}$ (1);

Оу: $F_n \cdot \cos \alpha - mg = 0$ (2).

З рівняння (2) $F_n = \frac{mg}{\cos \alpha}$. Ураховуючи, що

$R = l \cdot \sin \alpha$, $F_L = qvB$, $v = \omega R = \omega l \sin \alpha$

підставимо ці вирази в (1).

$$q \cdot \omega \cdot l \cdot \sin \alpha \cdot B + mg \cdot \tan \alpha = \frac{m\omega^2 l^2 \sin^2 \alpha}{l \sin \alpha}$$

$$q \cdot \omega \cdot l \cdot \sin \alpha \cdot B + mg \cdot \tan \alpha = m\omega^2 l \sin \alpha$$

$$q = \frac{m\omega^2 l \sin \alpha - mg \cdot \tan \alpha}{\omega \cdot l \cdot \sin \alpha \cdot B} = \frac{m}{B} \left(\omega - \frac{g}{\omega l \cos \alpha} \right)$$

Завдання 4.**Відповідь.** 136,4 мДж.**Ров'язання.**

Оскільки наведено графік залежності сили від часу, то обчисливши площу під графіком можна знайти $F \cdot \Delta t$. Це є зміна імпульсу сили, що в свою чергу дорівнює зміні імпульсу. Площа під графіком знаходиться як сума площ двох прямокутників і трапеції.

$$\Delta p = F \cdot \Delta t = 44 \cdot 10^{-3} \text{ Н} \cdot \text{с}. \text{ Отже } m \cdot \Delta v = 44 \cdot 10^{-3} \frac{\text{кг} \cdot \text{м}}{\text{с}}.$$

Звідси $\Delta v = 2,2 \frac{\text{м}}{\text{с}}$. Тоді кінцева швидкість тіла 4,2 м/с. Зміна кінетичної енергії тіла відбувається за рахунок виконання роботи.

$$\text{Отже, } A = \frac{mv^2}{2} - \frac{mv_0^2}{2} = 136,4 \text{ мДж}.$$